

**РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКОРІЄНТОВАНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ РИЗИКІВ**

УДК 378.013:373.3.011.3-051]:351.862.2

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.314193>

Наталія Науменко, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

**РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
БЕЗПЕКОРІЄНТОВАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ РИЗИКІВ**

У статті розкрито особливості та перспективи реалізації авторської моделі науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків. Авторка проаналізувала концептуальні засади розвитку вищої педагогічної освіти в умовах сьогодення; розкрила сутність і особливості педагогічного моделювання в системі професійної підготовки майбутніх учителів, в основі якого лежить пошук шляхів для вдосконалення освітнього процесу та підвищення його якості. Також представлено авторську модель науково-методичної системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків, що включає мету і завдання підготовки, її сутність і змістове наповнення, принципи та педагогічні умови успішної реалізації моделі.

Ключові слова: педагогічне моделювання; професійна підготовка; вчитель початкової школи; безпекоорієнтоване освітнє середовище; освітні ризики.

Рис. 1. Літ. 9.

Nataliia Naumenko, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Human Health,
Rehabilitation and Special Psychology Department,
Kharkiv Hryhoriy Skovoroda National Pedagogical University

**IMPLEMENTATION OF A MODEL OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SYSTEM
FOR TRAINING FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TO ORGANIZE A SAFETY-
ORIENTED EDUCATIONAL ENVIRONMENT UNDER CONDITIONS OF RISKS**

The article is devoted to the problem of professional training of future primary school teachers to organize a safety-oriented educational environment under conditions of risks in the context of modernization of higher pedagogical education in Ukraine at the beginning of the new millennium. The purpose of the article is to reveal the features and prospects of the development and implementation of the author's model of the scientific and methodological system of professional training of future primary school teachers to organize a safety-oriented educational environment under conditions of risks, which is a comprehensive reflection of the professional training of future teachers and consists of conceptual and target (purpose, tasks, methodological approaches, principles of professional training), organizational and content (functions, content, pedagogical conditions of professional training: ensuring positive motivation of future teachers to the problem of organizing a safety-oriented educational environment under conditions of risks, organization of the educational process from the point of view of safety, health and pedagogical partnership, integration of educational components and updating the content of professional training, application of a wide range of innovative forms, methods and means of teaching in the training of future teachers; the essence and structure of readiness to organize a safety-oriented educational environment under conditions of risks), processual and technological (stages: motivational-target, active-activity, evaluative-analytical, methodological techniques, forms of organization and means of forming the readiness of future primary school teachers to organize a safety-oriented educational environment under conditions of risks), analytical-resultant (features of identifying the acquired by future primary school teachers qualitative levels of readiness to organize a safety-oriented educational environment under conditions of risks) blocks containing a description of the structural components of the model that allow containing a description of the structural components of the model, which allow to identify the internal elements of the system and their interrelationships, evaluate the results, justify the procedural and resource support, which contributes to the improvement of the modelling process.

Keywords: pedagogical modeling; professional training; primary school teacher; safety-oriented educational environment; educational risks.

Постановка проблеми. Пріоритетним завданням розвитку сучасного суспільства є модернізація системи вищої педагогічної освіти відповідно до потреб і запитів держави, євроінтеграційних процесів, мета яких – забезпечення якісної освіти на всіх рівнях та підго-

товка майбутніх учителів початкової школи нової формації, які мають бути висококваліфікованими фахівцями, патріотами своєї справи, з активною життєвою позицією, здатними творчо виконувати професійні завдання, компетентно здійснювати трудові функції у мінливому середовищі, приймати

**РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ РИЗИКІВ**

виважені рішення, адекватно сприймати, оцінювати нові виклики і загрози та реагувати на них, створювати освітнє середовище на засадах взаємодопомоги та взаємопідтримки.

Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків у закладах вищої педагогічної освіти є складним і довготривалим процесом, що потребує визначення чіткої мети і завдань професійної підготовки, детальної розробки її структури, змісту, визначення методологічних підходів, принципів і педагогічних умов для успішної реалізації освітніх завдань та досягнення результату підготовки, яким є високий рівень готовності майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків.

Авторське бачення моделі науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків ґрунтується на теоретичному аналізі феноменів “безпека людини”, “здоров’я людини”, “безпекоорієнтоване освітнє середовище”, “освітні виклики, ризики, загрози”; сутності та змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи згідно із концептуальними положеннями, що окреслені в законах України “Про загальну середню освіту”, “Про вищу освіту”, “Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті”, державній програмі “Вчитель”, Концепції педагогічної освіти, Концепції Нової української школи, з урахуванням принципів педагогічного моделювання.

Аналіз основних досліджень. Питання модернізації вищої педагогічної освіти на початку нового тисячоліття перебуває у центрі уваги наукової педагогічної спільноти вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема, розкриваються у наукових дослідженнях О. Глузман, Л. Гриневич, О. Дубасенюк, С. Вітвицької, В. Кременя, О. Мещанінова, О. Пехоти, О. Спіріна, В. Штоффа тощо; проблема моделювання педагогічних систем є предметом наукового пошуку О. Бондарчук, С. Гаркуші, Б. Долинського, О. Дубасенюк, Л. Коваль тощо.

Так, В. Кремень наголошує, що важливе значення для розвитку сучасного суспільства має підготовка покоління конкурентоздатних педагогів, які сприяють формуванню високоякісного людського (освіта, здоров’я) капіталу і соціального (культура, система загальнолюдських цінностей, світогляд) капіталу [9, 17].

О. Дубасенюк з колективом однодумців вважають, що розвиток вищої педагогічної освіти безпосередньо залежить від свободи вибору як викладачами, так і студентами засобів моделювання педагогічних систем, що враховують особистісні властивості, культурологічні особливості, наукові традиції у виборі моделей і форм організації освіт-

нього процесу. Науковці вказують на те, що основою моделювання науково-методичних систем підготовки педагогів є невизначеність майбутнього стану, багатогранність і змінність на шляху до реалізації цілей [5, 10].

Слушною видається думка В. Штоффа про визначення моделі, що становить “...розумово реалізовану систему, яка, відображаючи та відтворюючи об’єкт дослідження, здатна замінити його так, щоб її вивчення дало нам нову інформацію про цей об’єкт” [5, 10].

Професійна підготовка майбутніх учителів, як зазначає О. Дубасенюк, – це складна система педагогічних процесів і явищ, які більшою мірою піддаються моделюванню, що, зі свого боку, сприяє удосконаленню професійної підготовки та поліпшенню якості освіти [6, 12].

В українському педагогічному словнику метою педагогічного моделювання визначено “...виявлення можливостей удосконалення освітнього процесу, пошуку резервів підвищення його ефективності та якості на основі аналізу моделі” [3, 34]. О. Бондарчук, досліджуючи якість навчальної діяльності, модель трактує як “...уявну або матеріально реалізовану систему, яка відображає (відтворює) природний чи соціальний об’єкт дослідження, здатна змінювати його так, що її вивчення дає нову інформацію щодо цього об’єкта” [1, 434–435]. Л. Коваль педагогічну модель визначає як деякий абстрактний узагальнений образ конкретного досліджуваного процесу або явища педагогічної системи, що відображає їх структурні взаємозв’язки та наочно представляє нові знання про об’єкт моделювання [7]. Л. Ковальчук наголошує, що модель професійної підготовки є “...джерелом інформації про об’єкт і допомагає пояснити, зрозуміти або вдосконалити його” [8, 123].

Досліджуючи моделі формування готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності, С. Гаркуша розкриває її як деякий комплекс педагогічних умов, що є необхідними для успішної професійної підготовки [2, 95]. Б. Долинський модель професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи характеризує через основні складові компоненти, що необхідні для успішного формування знань та умінь для майбутньої професійної діяльності [4, 314]. Виходячи з аналізу численних наукових досліджень щодо моделювання педагогічних систем, питання розробки та реалізації моделі навчально-методичного забезпечення системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища є вкрай актуальними в умовах ризиків і водночас недостатньо розкритими у науковому полі.

Мета і завдання дослідження. Розкрити особливості та перспективи впровадження моделі науково-методичної системи професійної підготовки

**РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ РИЗИКІВ**

майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний розвиток початкової освіти, що регламентується законами “Про вищу освіту”, “Про загальну середню освіту”, Концепцією Нової української школи, Національною стратегією розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі, орієнтований на реалізацію безпекоорієнтованого освітнього середовища, що передбачає створення в закладі освіти безпечних умов навчання та праці для всіх учасників освітнього процесу в умовах освітніх ризиків за рахунок оновлення навчально-методичного забезпечення цього процесу. Сучасний вчитель початкової школи, усвідомлюючи свою соціальну роль, має реалізувати завдання початкової освіти в навчально-виховному процесі, забезпечуючи при цьому умови для безпечної життєдіяльності та збереження фізичного, психічного, соціального і духовного здоров’я всіх учасників освітнього процесу. Результатом цього є розробка навчально-методичного забезпечення готовності майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків, що передбачає якісно новий зміст професійної діяльності вчителів початкової школи.

Тож, моделювання науково-методичної системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до створення безпекоорієнтованого освітнього середовища є на часі, що зумовлено необхідністю забезпечення якісної початкової освіти без загрози для життя і здоров’я молодших школярів в умовах сучасних освітніх ризиків і загроз. Така ситуація вимагає оновлення психолого-педагогічних підходів і змісту професійної підготовки майбутніх педагогів, а також теоретичного обґрунтування моделі науково-методичної системи, яка сприятиме формуванню безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків.

В основі моделювання процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків лежить розробка прогностичної моделі освітнього процесу у вищих педагогічних закладах освіти, яка є однією зі складових частин цілісної професійної підготовки вчителів початкової школи, впровадження якої забезпечує доцільність моделювання процесу підготовки та характеризується сформованістю необхідних якостей у майбутніх педагогів.

Модель науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до створення безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків є цілісним

відображенням процесу їхньої професійної підготовки (Рис. 1). Вона описує структурні компоненти, що дають змогу визначити внутрішні складові елементи, оцінити результати, встановити педагогічні умови, що впливають на якість підготовки до даної діяльності, а також обґрунтувати процесуальне та ресурсне забезпечення, що сприяє вдосконаленню моделювання цього процесу.

Розробка моделі науково-методичної системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до створення безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків здійснювалася за допомогою системного аналізу, що забезпечує цілісність і оптимізацію освітнього процесу. Складовими моделі визначено концептуально-цільовий, організаційно-змістовий, процесуально-технологічний та аналітико-результативний блоки, що в органічному поєднанні формують структуровану основу професійної підготовки.

Основними характеристиками розробленої нами моделі є відкритість і цілісність. Відкритість – це властивість, що притаманна соціальним системам, тому в моделі на зовнішньому рівні вона характеризується урахуванням системою соціального замовлення, а на внутрішньому – урахуванням індивідуальних особливостей майбутніх учителів, їхніх психо-фізіологічних властивостей, здібностей, інтересів, потреб з метою реалізації індивідуальної освітньої траєкторії професійної підготовки до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в процесі професійної діяльності. Цілісність як властивість моделі передбачає взаємозумовленість функціонування всіх структурних елементів системи, що наповнені своїм конкретним змістом і спрямовані на досягнення спільного результату, що виявляється у високому рівні готовності майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків.

Концептуально-цільовий блок включає концептуальні засади, що відображені в меті, методологічних підходах та принципах професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків.

Метою функціонування моделі є формування готовності майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків як складної інтегративної особистісної якості, що виражається у наявності знань, умінь, пізнавальних мотивів, ціннісних орієнтацій, особистісно-професійних якостей, що зумовлюють ефективність виконання зазначеного виду діяльності.

Відповідно до мети функціонування моделі нами визначені завдання професійної підготовки

**РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ РИЗИКІВ**

майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків:

– розвинути мотиваційно-ціннісне ставлення майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків;

– сформувати вміння та навички для виконання діяльності, що спрямована на забезпечення безпечних умов навчання та праці, збереження життя і зміцнення фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я всіх учасників освітнього процесу, підтримки власного фізичного й психологічного благополуччя в умовах ризиків;

– розвинути професійно важливі особистісні якості, що характеризують готовність до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків.

Розроблена та обґрунтована модель науково-методичної системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків ґрунтується на комплексному застосуванні загальнонаукових (системного, інтеграційного, синергетичного) і конкретно-наукових (особистісно-орієнтованого, діяльнісного, середовищного, культурологічного, аксіологічного, компетентнісного, ноксологічного, ергономічного, еколого-психологічного) методологічних підходів.

Обґрунтування моделі здійснено на засадах сучасних принципів гуманізації, гуманітаризації, демократизації, забезпечення неперервності; загальних принципів навчання – комплексності, суб'єктності, інтеграції, міждисциплінарності, індивідуалізації, науковості, системності, варіативності, зв'язку теорії з практикою, професійної спрямованості, самостійності, рефлексивності; специфічних принципах навчання – проблемності, технологізації, діалогізації, компетентності.

Організаційно-змістовий блок моделі розкриває функції та педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків, сутність і структуру готовності до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків, яка включає особистісну, психологічну, здоров'язбережувальну, теоретичну, практичну готовність. Цими складниками майбутні вчителі опановують під час вивчення дисциплін циклів загальної і професійної підготовки, а також дисциплін вільного вибору за тематикою дослідження, що враховує принцип міждисциплінарної інтеграції.

Зміст професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків

включає систему знань, умінь, навичок, формування компетентностей з навчальної дисципліни циклу загальної підготовки: “Безпека існування людини в навколишньому середовищі”, що складається з чотирьох взаємопов'язаних модулів, до змісту яких внесено теми, що підсилюють вивчення майбутніми вчителями питань стосовно організації безпекоорієнтованого середовища в умовах ризиків, а також навчальних дисциплін циклу професійної підготовки “Засоби цифрової підготовки та інформатика з методикою навчання”, “Фізичне виховання з методикою навчання”.

Так, до змісту модуля “Екологічна безпека існування людини в навколишньому середовищі” включено теми “Екологічна безпека в освітньому середовищі початкової школи”, “Екологічні ризики, загрози і небезпеки в освітньому процесі”, “Середовище як чинник розвитку особистості учня”, “Взаємозв'язок організму людини з природним, техногенним і соціальним оточенням”.

До змісту модуля “Валеологічні основи безпеки існування людини в навколишньому середовищі” включено теми “Сучасні освітні ризики та їх вплив на здоров'я школярів”, “Ознаки безпечного освітнього середовища”, “Культура безпеки”, “Санітарія та гігієна”, “Здоров'язбережувальні освітні технології, методи оздоровчо-профілактичної діяльності”, “Психологія здоров'я”, “Психогігієна, принципи і методи психопрофілактики”, “Профілактика психічного здоров'я школярів”, “Психологічна профілактика професійного вигорання у роботі вчителя”, “Методи психологічної корекції”, “Саморегуляція особистості в процесі життєдіяльності”, “Збереження фізичного і психологічного здоров'я в умовах освітніх ризиків”, “Вплив освітнього процесу на спосіб життя і здоров'я учнів”, “Методики і технології формування культури здорового та безпечного способів життя учнів”, “Види та прояви насильства, булінгу (цькування)”, правила запобігання та протидії їм”, “Засади профілактично-просвітницької роботи щодо безпеки життєдіяльності, санітарії, гігієни”, “Особливості профілактики інфекційних і неінфекційних захворювань, запобігання поширенню серед учнів звичок, небезпечних для їх здоров'я”, “Засади збереження психічного здоров'я в освітньому середовищі”, “Вплив освітнього процесу на спосіб життя і здоров'я учнів”, “Методики і технології формування культури здорового та безпечного способів життя учнів”, “Засади здорового способу життя”, “Вплив професійної діяльності на здоров'я та прийомні збереження особистого здоров'я у професійній діяльності”.

До змісту модуля “Фізіологічні основи безпеки існування людини в навколишньому середовищі” включено тему “Правила надання домедичної допомоги в умовах освітнього закладу”.

**РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ РИЗИКІВ**

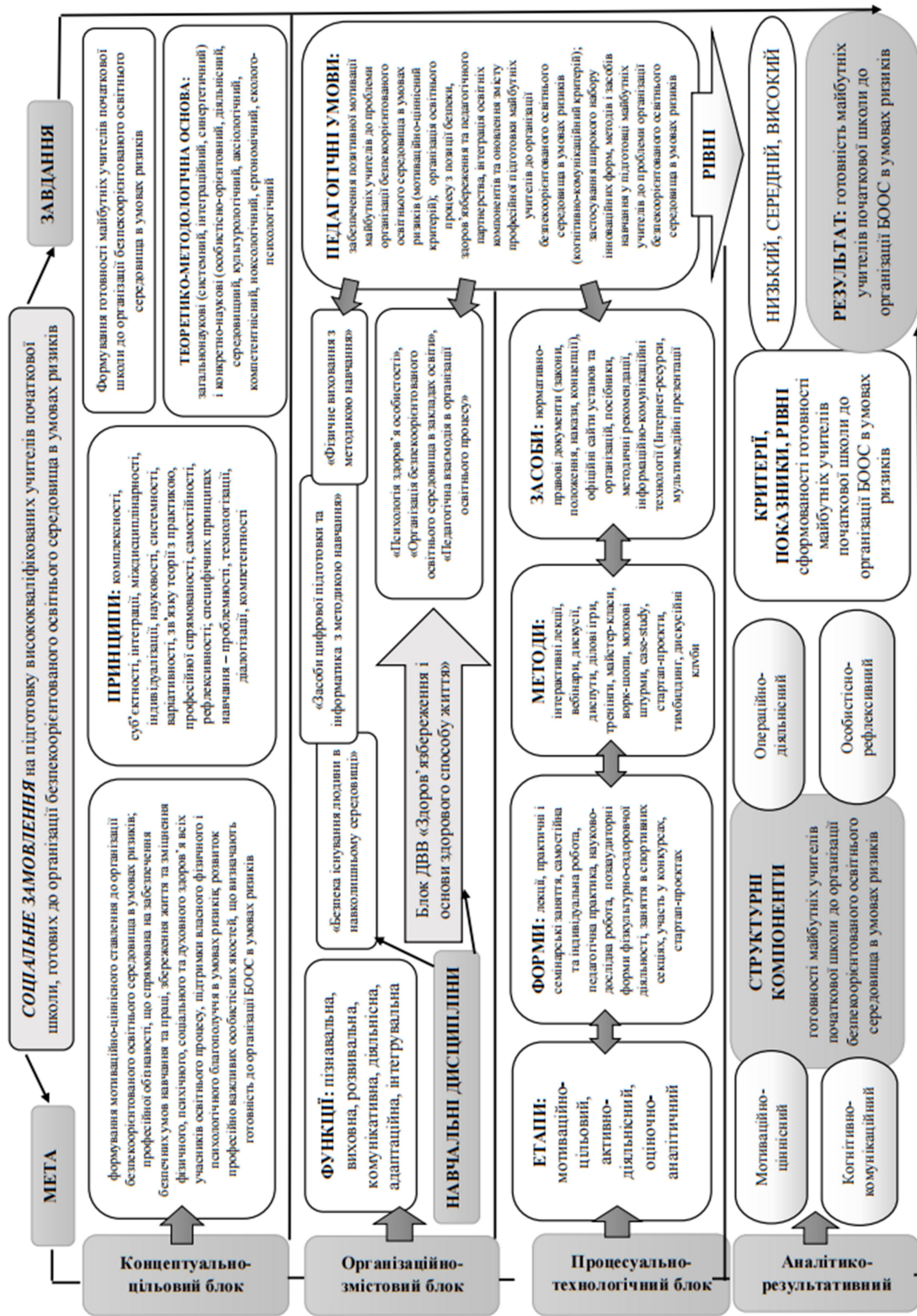

Рис. 1. Модель науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків

**РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ РИЗИКІВ**

До змісту модуля “Цивільний захист населення в умовах виникнення надзвичайних ситуацій в мирний і воєнний час” включено теми “Ознаки безпечного освітнього середовища”, “Організація безпечного освітнього середовища в початковій школі в умовах ризиків”.

Оновлено зміст навчальної дисципліни циклу професійної підготовки “Фізичне виховання з методикою навчання”, до якої включено теми “Організація здорового способу життя та формування культури здоров’я учнів початкової школи”, “Здоров’язбережувальні технології в освітньому процесі”, “Розробка індивідуальних оздоровчих програм з метою збереження і відновлення здоров’я учнів початкової школи”, “Зовнішні ознаки погіршення фізичного стану людини”, “Методики зміцнення фізичного здоров’я молодших школярів і запобігання захворюванням”.

Оновлено зміст навчальної дисципліни “Засоби цифрової підготовки та інформатика з методикою навчання”, до якої включено теми: “Інформаційна безпека”, “Вплив інформаційного контенту на здоров’я молодших школярів”, “Безпечна поведінка в інформаційному просторі”.

Оновлено блок дисциплін вільного вибору “Здоров’язбереження і основи здорового способу життя” за рахунок включення до нього дисциплін: “Психологія здоров’я особистості”, “Організація безпекоорієнтованого освітнього середовища в закладах освіти”, “Педагогічна взаємодія в організації освітнього процесу”.

Основними *функціями* професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків визначено *пізнавальну* (набуття майбутніми вчителями ґрунтовних знань, що є необхідними для організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків); *виховну* (формування у майбутніх учителів ціннісних орієнтацій, мотивів, позитивної професійної орієнтації, усвідомлення значущості організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах сучасних освітніх ризиків, зацікавленості у збереженні власного фізичного та психічного здоров’я, прагненні до успіху, що є необхідними для ефективного реалізації завдань професійній діяльності); *розвивальну* (розвиток у майбутніх учителів особистісного потенціалу, творчих здібностей, критичного мислення, навичок самоаналізу та самооцінювання, формування професійно важливих якостей, що допоможуть учителю творчо розв’язувати нестандартні професійні ситуації в професійній діяльності); *комунікативну* (вироблення у майбутніх учителів початкової школи умінь та навичок формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною, конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, усвідомлюючи та

поцінуючи взаємозалежність людей і систем у глобальному світі; організувати суб’єкт-суб’єкту взаємодію з учнями в освітньому процесі на засадах педагогічного партнерства, взаємодопомоги та взаємопідтримки; залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства, працювати в команді, вільно висловлювати свої думки, наводити аргументи, знаходити компромісні рішення, сприяти розвитку позитивної самооцінки учнів, їхньої я-ідентичності, що сприятимуть організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків); *діяльнісну* (становлення активної професійної позиції майбутніх учителів початкової школи через залучення їх до різноманітних за змістом видів і форм практичної діяльності, що спрямована на формування вмінь щодо організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків); *адаптаційну* (усвідомлення майбутніми вчителями власних очікувань і можливостей та співвідношення їх із вимогами до професійної діяльності сучасного вчителя початкових класів згідно виконання ним трудових функцій); *інтегровальну* (об’єднання знань, умінь, навичок майбутніх учителів початкової школи, що ними засвоєні під час вивчення навчальних дисциплін загального і професійного циклу, а також через формування додаткових компетентностей в процесі вивчення дисциплін вільного вибору, що супроводжується закономірними особистісними змінами за рахунок активної практичної діяльності здобувачів освіти, що спрямована на організацію безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків).

Успішна реалізація завдань професійної підготовки майбутніх учителів до зазначеного виду діяльності залежить від спеціально створених *педагогічних умов*, які виявляються одним із найважливіших елементів моделі науково-методичної системи підготовки майбутніх учителів до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища, зокрема:

– забезпечення позитивної мотивації майбутніх учителів до проблеми організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків (мотиваційно-ціннісний критерій);

– організація освітнього процесу з позиції безпеки, здоров’язбереження та педагогічного партнерства, інтеграція освітніх компонентів та оновлення змісту професійної підготовки майбутніх учителів до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків (когнітивно-комунікаційний критерій);

– застосування широкого набору інноваційних форм, методів і засобів навчання у підготовці майбутніх учителів до проблеми організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків (операційно-діяльнісний критерій).

РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ РИЗИКІВ

Процесуально-технологічний блок моделі науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків включає етапи (мотиваційно-цільовий, активно-діяльнісний, оціночно-аналітичний), методичні прийоми, форми організації та засоби формування готовності майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків.

Відповідно до етапів впровадження моделі нами були використані інноваційні активні та інтерактивні методи навчання, інформаційно-комунікаційні засоби, що відповідали інформаційному наповненню дисциплін загального і професійного циклів, а також змісту дисциплін вільного вибору.

Розкриття змісту та суті категорій “безпека”, “здоров’я”, “безпекоорієнтоване освітнє середовище”, “здоровий спосіб життя” тощо здійснювалося за допомогою таких форм організації навчальної діяльності студентів, як: лекції, практичні і семінарські заняття, самостійна та індивідуальна робота, педагогічна практика, науково-дослідна робота, позааудиторні форми фізкультурно-оздоровчої діяльності, заняття в спортивних секціях, участь у конкурсах, стартап-проектах тощо.

Особливого значення для формування готовності майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків набули інноваційні активні та інтерактивні форми і методи навчання, зокрема: інтерактивні лекції, вебінари, дискусії, диспути, ділові ігри, тренінги, майстер-класи, воркшопи, мозкові штурми, case-study, стартап-проекти, тимбилдинг, дискусійні клуби тощо.

Серед засобів навчання організації безпекоорієнтованого освітнього середовища початкової школи в умовах ризиків в моделі формування у майбутніх учителів готовності до цього виду діяльності нами виділені нормативно-правові документи (закони, положення, накази, концепції тощо), офіційні сайти установ та організацій, посібники, методичні рекомендації, інформаційно-комунікаційні технології (Інтернет-ресурси, мультимедійні презентації тощо), що містять інформацію, необхідну для оволодіння майбутніми вчителями початкової школи основами організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків.

Аналітико-результативний блок моделі науково-методичної системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків демонструє особливості виявлення набутих майбутніми учителями початкової школи якісних рівнів готовності до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків. Він представлений засобами діагностування сформова-

ності готовності цього виду діяльності у майбутніх учителів на основі визначених критеріїв (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-комунікативний, операційно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний), показників і рівнів (високий, середній, низький).

Результатом є готовність майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків.

Висновки. Отже, розроблено авторську модель науково-методичної системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків, яка теоретично обґрунтована за допомогою концептуально-цільового, організаційно-змістового, процесуально-технологічного і аналітико-результативного блоків і спрямована на підготовку умотивованого висококваліфікованого вчителя нової генерації, професіонала, патріота, інтелектуала, з глибоким і широким науковим світоглядом, активною життєвою позицією щодо здоров’язбереження і підтримки здорового способу життя, розвинутим критичним мисленням, високим рівнем загальної культури, здатним долати виклики та готовим до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища початкової школи в умовах ризиків на засадах взаємодопомоги та взаємопідтримки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондарчук О.І., Єльника Г.В. Критерії і показники якості навчальної діяльності. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України*; ред.: В.Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С.434–435.
2. Гаркуша С.В. Модель формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров’язбережувальних технологій. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2014. Вип. 118 (2). С. 95.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. 2-ге вид., допов. й випр. Рівне: Волинські обереги, 2011. С. 34.
4. Долинський Б.Т. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування здоров’язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності: дис. ... д-ра пед. наук / Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. Одеса, 2011. С. 314.
5. Дубасенюк О.А. Концептуальні моделі педагогічної освіти: наукові пошуки та здобутки. *Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку*: монографія. Вид. 2-ге, допов. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2008. С. 8–29.
6. Дубасенюк О.А. Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку. 2-ге вид. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2008. С. 12.
7. Коваль Л.В. Система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування загальнонавчальних технологій: дис. ... д-ра пед. наук / Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2010. 539 с.
8. Ковальчук Л., Луциньська О. Модель формування інформаційно-комунікаційної культури майбутніх вчителів

**РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ РИЗИКІВ**

лів початкових класів у процесі професійної підготовки. *Молодь і ринок*. 2020. № 6/185. С. 123.

9. Кремень Г. Освіта в Україні: сучасні тенденції і перспективи. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*: польс.-укр. щоріч. / за ред. І. Зязюна, Н. Нічкало, Т. Левовицького та ін. Київ; Ченстохова: Віпол, 2000. Вип. 11. С. 11–30.

REFERENCES

1. Bondarchuk, O.I. & Yelnyka, H.V. (2008). Kryterii i pokaznyky yakosti navchalnoi diialnosti [Criteria and indicators of the quality of educational activities]. *Encyclopedia of Education / Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*; (Ed.). V.H. Kremen. Kyiv, pp. 434–435. [in Ukrainian].

2. Harkusha, S.V. (2014). Model formuvannia hotovnosti maibutnix fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia do vykorystannia zdoroviazberezhivalnykh tekhnolohii [Model of Forming the Readiness of Future Physical Education Specialists to Use Health Saving Technologies]. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences. Physical education and sports*. No. 118 (2). p. 95. [in Ukrainian].

3. Honcharenko, S.U. (2011). Ukrainskyi pedahohichniy entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary]. 2-nd edition, revised and updated. Rivne, p. 34. [in Ukrainian].

4. Dolynskyi, B.T. (2011). Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnix uchyteliv do formuvannia zdoroviazberezhivalnykh navychok i vmin u molodshykh shkolariv u navchalno-vykhovnii diialnosti [Theoretical and Methodological Bases of Preparing Future Teachers for the Formation of Health-Saving Skills and Abilities in Primary School Students in Educational Activities]. *Doctor's thesis*. K.D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University. Odesa, p. 314. [in Ukrainian].

5. Dubaseniuk, O. A. (2008). Kontseptualni modeli pedahohichnoi osvity: naukovy poshuky ta zdobutky [Conceptual models of teacher education: scientific research and achievements]. *Vocational and pedagogical education: modern conceptual models and development trends*: Monograph. Edition. 2-nd, supplemented. Zhytomyr, pp. 8–29. [in Ukrainian].

6. Dubaseniuk, O.A. (2008). Profesiino-pedahohichna osvita: suchasni kontseptualni modeli ta tendentsii rozvytku [Vocational and Pedagogical Education: Modern Conceptual Models and Development Trends]. (2-e vyd.). Zhytomyr, p. 12. [in Ukrainian].

7. Koval, L.V. (2010). Systema profesiinoi pidhotovky maibutnix uchyteliv pochatkovoї shkoly do zastosuvannia zahalnonavchalnykh tekhnolohii [The system of professional training of future primary school teachers in the use of general educational technologies]. *Doctor's thesis*. Institute of Pedagogy of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Kyiv, 539 p. [in Ukrainian].

8. Kovalchuk, L. & Lushchynska, O. (2020). Model formuvannia informatsiino-komunikatsiinoi kultury maibutnix vchyteliv pochatkovykh klasiv u protsesi profesiinoi pidhotovky [Model of Formation of Information and Communication Culture of Future Primary School Teachers in the Process of Professional Training]. *Youth & market*. No. 6/185. p. 123. [in Ukrainian].

9. Kremen, H. (2000). Osvita v Ukraini: suchasni tendentsii i perspektyvy [Education in Ukraine: Current Trends and Prospects]. *Professional education: pedagogy and psychology: Polish-Ukrainian annual journal / Za red. I. Ziazuina, N. Nychkalo, T. Levovytskoho et al.* Kyiv; Chenshtokhova, Vol. 11. pp. 11–30. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.09.2024

“Слово – найтонший дотик до серця; воно може стати і ніжною запашною квіткою, і живою водою, що повертає віру в добро, і гострим ножем, і розпеченим залізом, і брудом... Мудре і добре слово дає радість, нерозумне і зле, необдумане і нетактовне – приносить біду. Словом можна вбити й оживити, поранити й вилікувати, посіяти тривогу й безнадію, і одухотворити, розсіяти сумнів і засмутити, викинути усмішку і сльози, породити віру в людину і посіяти зневіру, надихнути на працю і скувати сили душі...”

*Василь Сухомлинський
видатний український педагог*

“Найтихіші слова – ті, що приносять бурю. Думки, які ступають голубиними кроками, керують світом”.

*Фрідріх Ніцше
німецький філософ*

“Власне розуміння доброчесності і вад – найголовніше. Якщо цього розуміння немає, усе стає хистким”.

*Цицерон
давньоримський філософ та літератор*

